

уки. — М., 1986. — Режим доступу до статті: khazarzar.skeptik.net/books/feyerab/metod/index.html

12. Философский энциклопедический словарь. — М.: Советская энциклопедия, 1983. — 840 с.

13. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? [Электронный ресурс] / С. Хантингтон // наукова стаття. — Режим доступу до статті: www.nbuv.gov.ua/polit/93hssc.htm

14. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. — К. : Логос, 2003. — 631 с.

15. Caldwell B.J., Beyond Positivism: Economic Methodology in the twentieth century. London, 1982. — 304 p.

16. McCloskey D.N. The Rhetoric of Economic Science.: Essays on Methodology. Boston, 1983. — 549 p.

Статтю подано до редакції 10.08.11 р.

УДК 316.324.8

М. П. Тищенко, канд. екон. наук.,
асистент кафедри політичної економії
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СЕКТОР — ОСНОВА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті обґрунтовано концептуальні засади становлення інформаційного сектору в трансформаційній економіці України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інформація, трансформаційна економіка, інформаційний сектор, інформаційний ринок.

АННОТАЦИЯ. В статье обоснованы концептуальные засады становления информационного сектора в трансформационной экономике Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информация, трансформационная экономика, информационный сектор, информационный рынок.

ANNOTATION. Article is developed to conceptual aspects of development of information sector in transition economy of Ukraine.

KEYWORDS: information, transformation economy, informative sector.

Постановка проблеми. Інформаційний сектор виступає домінуючою компонентою інформаційної економіки, яка впливає на трансформаційні процеси в суспільстві. З кожним роком зростає

вплив інформаційного сектора на розвиток вітчизняної економіки. Зростає виробництво інформаційних товарів і послуг у ВВП. Необхідно визначити місце інформаційного сектора в економічній системі суспільства. Складність поставленого питання полягає в тому, що інформаційний сектор знаходиться на стадії розвитку, становлення і формування. Для того, щоб визначити суть, місце і роль інформаційного сектора в економічній системі, необхідно розглянути значення інформації в суспільстві, оскільки інформація в теорії інформаційного суспільства займає головне місце. Зважаючи на це, необхідність подальших аналітичних досліджень вимагає з'ясування інформаційного сектору в економічній системі суспільства.

Метою даної статті є дослідження теоретичних аспектів формування інформаційного сектору в трансформаційній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші дослідження з цієї теми були зроблені Д. Беллом, П. Друкером, А. Тоффлером, Б. Куїном.

Виклад основного матеріалу. В доіндустріальному суспільстві зміст інформації ототожнювався з поняттям відомості, повідомлення і зберігався до середини ХХ сторіччя. Сучасні дослідники вважають, що інформація уречевлена в усіх предметах і не припускають відокремленого існування, в той час як інші вважають інформацію окремим елементом виробничих ресурсів.

Однак, на наш погляд, підвищення ролі і значення інформації в суспільному житті викликало необхідність виділення інформаційної діяльності в самостійну область. Якщо робоча сила, засоби виробництва і предмети праці — основні елементи в умовах виробництва, то інформація — це важливий ресурс економіки, товар, який є результатом усієї людської діяльності, елемент і основа процесу управління та прийняття рішень.

В Законі України «Про інформацію» дано таке визначення інформації: документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. Основними видами інформації є: статистична інформація; адміністративна інформація (дані); масова інформація; інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування; правова інформація; інформація про особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; соціологічна інформація [1]. На нашу думку, визначення інформації, яке наведено в Законі України «Про інформацію», не відображає всієї багатогранності інформації. Можна стверджувати, що недоліком цього визначення є те, що воно не визначає цілеспрямованість інформації. Можна виділити наступні властивості інфор-

мації: *Повнота* інформації має місце, коли вона достатня для прийняття рішень. Інформація *достовірна*, якщо вона не спотворює істину. *Адекватність* інформації — певний рівень відповідності об'єкта реальному об'єкту, процесу, явищу. *Цінність*, якість інформації — ступінь зниження стану невизначеності економічного суб'єкта, ступінь наближення до цілі.

Можна класифікувати інформацію за суспільною цінністю. С. Вовканич виділяє три рівні інформації за суспільною цінністю [2, с. 43]: U1 — виробнича (повсякденна, прикладна), яка дається в процесі навчання (інструкцій). Роль даної інформації полягає в тому, що вона відповідає на питання, як і що роблять; U2 — техніко-економічна, технологічна інформація та інформація про причинно-наслідкові зв'язки в природі, суспільстві, виробництві; U3 — наукова інформація, яка відповідає на питання визначення напрямів діяльності.

Дана класифікація не є вірною, оскільки залишає поза увагою інші сегменти інформації.

Ми виділяємо п'ять сегментів інформації:

1. Сектор ділової інформації, що включає в себе: біржову і фінансову інформацію; економічно-статистичну інформацію; інформацію різних фінансових структур; комерційну інформацію про діяльність компаній.

2. Інформація для спеціалістів: професійна інформація; науково-технічна інформація; програмне забезпечення; доступ до першоджерел.

3. Юридична інформація, що дозволяє перегляд нормативних документів; баз даних. До цього сегменту можна віднести соціально-політичну інформацію, що надходить від органів влади.

4. Інформація для масового споживача: новини і література; розважальна інформація.

5. Електронні ділові угоди: електронна комерція; продаж товарів і послуг через мережу Інтернет; система банківських операцій. Ринок програмного забезпечення включає всі види програмного забезпечення.

У змістовому значенні інформація — це знання. Але не всі знання і не при будь-яких умовах стають інформацією. Інформацією можуть стати лише нові знання, причому ті з них, котрі можуть бути корисними в контексті поставленої цілі. Концепція економіки знань розрізняє поняття знання та інформації. Знання в цій концепції є основним ресурсом, продуктом, основою розвитку інформаційної економіки. Знання присутні в матеріальних ресурсах. Дослідження в економіці знань провели Р.Р. Нельсон,

Б.А. Лундвал, Т. Сакая. «Інформація і знання, як і всі технологічні системи, що супроводжують «технологічний вибух», — в кількісному відношенні отримали широке поширення» [3, с. 49].

Вчений Геєць «економікою знань» називає «економіку, в якій домінуючим фактором є процес накопичення і використання знань, спеціалізовані знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який наряду з працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує ріст і конкурентоспроможність економічної системи» [4, с. 16]. Спеціалісти виділяють 30 галузей, пов'язаних з виробництвом знань, розділяють на п'ять груп: освіта; наукові дослідження та розробки; засоби масової інформації та зв'язок; інформаційні машини та обладнання; інформаційні послуги [5, с. 80].

Велике значення в теоретико-методологічному плані має дослідження природи інформації з філософської точки зору. Практичне і філософське направлення інформації сформував Д.І. Блюменау, виділивши при цьому два аспекти інформації: кількісний і якісний [8, с. 13]. Засновниками кількісної теорії інформації є К. Шеннон, Р.А. Фішер та Н. Вінер, які в 50-х роках запровадили статистичну теорію інформації. В дослідженнях кількісної теорії інформації детально розглянуті її властивості технічного феномену при передачі по каналах зв'язку, в якісній теорії-інформація несе в собі певний зміст, у результаті чого представляє собою цінність для конкретного індивіда в певний проміжок часу. К. Шеннон визначає інформацію як комунікацію і зв'язок, в процесі якої усувається невизначеність [6]. На думку Н. Вінера інформація — абстрактна величина.

Ці теорії заклали фундамент для подальшого дослідження інформації. Можна стверджувати, що кількісна теорія відображає технічні аспекти інформації при передачі по каналах зв'язку, в той час, як якісна теорія відображає ціннісний аспект.

Важливим є визначення інформації як засобу зниження невизначеності для економічних суб'єктів. Яків Маршак першим поставив проблему визначення вартісної оцінки інформації, включаючи зміну затрат на її отримання, вартості її обробки, передачі і використанні її при прийнятті рішень. Це питання Маршак відносить до особливого класу задач у рамках загальної теорії прийняття рішень. Незважаючи на те, що робота Маршака в цій галузі носить теоретичний характер, у ній зазначалась важливість отримання емпіричних даних, що стосуються методів спостереження, обробки і передачі інформації і безпосереднього процесу прийняття рішень [7].

Необхідно відмітити, що для цілісного розуміння інформаційного сектору ми вважаємо за потрібне розглядати інформацію як

послугу, продукт, ресурс та продукт. Саме ці поняття пов'язані зі становленням інформаційної економіки.

Інформаційну послугу можна визначити як роботу інформаційного органу по здійсненню певного технологічного науково-інформаційного процесу, спрямованої на виготовлення інформаційної продукції (продуктів і послуг) і доведення отриманого кінцевого результату до споживачів з метою задоволення їхніх інформаційних потреб чи запитів. Проміжний результат інформаційної діяльності, як і будь-якої виробничої, виступає у формі інформаційного продукту конкретних технологічних операцій або їхньої сукупності, кінцевий-у формі його реалізації. Вихідною сировиною для виконання технологічних процесів з метою отримання інформаційного продукту є потік будь-яких джерел інформації, які потребують додаткової обробки з метою наближення їх до умов споживання, тобто для отримання кінцевого результату інформаційної технології.

Виробництво інформації, на відміну від виробництва матеріальних товарів, потребує значних затрат в порівнянні з затратами на тиражування. Копіювання того чи іншого інформаційного продукту як правило дешевше його виробництва [5, с. 78].

Для з'ясування суті, місця і ролі інформаційного сектора в економічній системі суспільства, необхідно розглянути поняття сектор.

Сектор економіки — частина економіки, що має схожі загальні характеристики, що дозволяє відокремити її від інших частин економіки в теоретичних або практичних цілях. По формах господарювання розрізняють приватний, державний і інші сектори економіки. По вигляду виробленої продукції розрізняють первинний, вторинний і третинний сектори економіки (у трьох секторній моделі економіки).

Первинний сектор економіки в економічній теорії — галузі, що виробляють різні види сировини: сільське господарство, гірничодобувна промисловість і ін. в доіндустріальному суспільстві первинний сектор відігравав головну роль.

Вторинний сектор економіки — оброблювальна промисловість і будівництво. У економіці Західної Європи вторинний сектор панував у першій половині XIX століття (промислова революція) і до початку періоду після Другої світової війни. Причиною переходу від економіки первинного сектора до економіки вторинного сектора було поліпшення техніки сільського господарства та інших добувних галузей, що привело до підвищення продуктивності праці. Суспільство, що існує в умовах пануючого вторинного сектора економіки, — індустріальне суспільство.

Третинний сектор економіки — сфера послуг. Перехід до пануючої третинної економіки пов'язаний із зростанням продуктивності праці в промисловості, у зв'язку з чим вивільнялися ресурси для розвитку сфери послуг. До сфер послуг відносять транспорт, зв'язок, торгівлю, туризм, охорона здоров'я і тому подібне. В пост-індустріальному суспільстві переважає третинний сектор.

Ми вважаємо, що в інформаційному суспільстві можна виділити четвертий сектор — інформаційний, який складається з інформаційних технологій, освіти, наукових досліджень.

Американські вчені ввели таке поняття, як первинний і вторинний інформаційний сектор.

Первинний інформаційний сектор — це сектор, який виробляє продукцію і послуги, пов'язані з обробкою, розподілом і передачею інформації (видавництва, розробники програмного забезпечення і т. ін.).

Вторинний інформаційний сектор — це вся інформаційна діяльність (збір, зберігання, розподіл і споживання інформації), яка має місце при виробництві інформаційних продуктів і послуг (бібліотеки, довідкові і інформаційні служби та ін.).

Інформаційний сектор економіки (науково-освітня система, індустрія збору, переробки і передачі інформації, включаючи рекламу, довідкове і бібліотечне обслуговування, консультаційні і фінансові послуги і ін.) в середині 90-х років забезпечував понад 40% зовнішнього обороту індустріальних країн [7].

Висновки. На нашу думку, дати характеристику інформаційного сектора економіки можна за допомогою чотирьох основних підходів або їх комбінацій. Перший з них полягає у визначенні долі «інформаційних» професій у структурі зайнятості населення країни. Другий метод заснований на вивченні вкладу інформаційного сектора економіки у формування валового внутрішнього продукту країни. Третій — технологічний, заснований на аналізі технологічної структури економіки, масштабів проникнення в неї інформаційних технологій. Четвертий підхід полягає у вимірі величини і інтенсивності інформаційних потоків.

До інформаційного сектору можна віднести інформаційну діяльність з виробництва, обробки та розповсюдження інформації. Маса видає чотири групи в інформаційному секторі: безпосередньо інформаційна, знання, мистецтво, етика.

Вторинний інформаційний сектор представляє науково-інформаційна діяльність. Вона підпорядкована наданню різноманітних (освітніх, дозвільних, комунікаційних і т. ін.) продуктів і послуг. За формою надання інформаційна продукція поділяється на нематеріальну — послуга, коли об'єктом виробництва є комуніка-

ційні процеси, і матеріальну — продукт, коли об'єктом виробництва є інформація на матеріальних носіях, або накопичені у фондах первинні джерела інформації. Матеріальні інформаційні продукти, в свою чергу, поділяються на документні, коли споживачу адресуються первинні або вторинні документи, і речові, коли в якості об'єкту послуги виступають зразки нових продуктів і технологій (демонстрація нових виробів, фотографій, стендів тощо).

Література

1. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ: Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. — www.nbuv.gov.ua
2. *Вовканич С.* Соціогуманістичний контекст наукомісткої економіки інноваційного суспільства // Економіка України. — 2005. — № 3. — С. 42—47.
3. *Уэбстер Фрэнк*, Теории информационно общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ. М.В. Арапова, Н.В. Малыхиной; Под. ред. Е.Л. Вартаковой. — М.: Аспект Пресс, 2004. — 400 с.
4. Социально-экономические проблемы информационного общества / Под ред. д.э.н., проф. Л.Г. Мельника. — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. — 430 с.
5. Информационные технологии в экономике. Под редакцией д.э.н., профессора Ю.Ф. Симионова. Серия «Высшее образование». — Ростов н/Д: «Феникс», 2003. — 352 с.
6. *Шеннон К.* Современные достижения теории святы // Информационное общество. — М.: ООО «Издательство И74 АСТ». — 2004. — С. 25—27
7. Global Competitiveness Report <http://www.gcr.weforum.org/>
8. *Блюменау Д.И.* Информация и информационный сервис. — Л.: Наука, 1989. — 192 с.

Статтю подано до редакції 10.08.11 р.

УДК 330.101.5

К.М. Матусевич, канд. екон. наук., старш. викладач,
Рівненський державний гуманітарний університет

ЛОГИКО-МЕТОДОЛОГИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО СПОСОБУ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

АНОТАЦІЯ. В умовах інноваційної економіки відбувається перехід від матеріальноцентричної до людиноцентричної моделі економічного відтворення. У статті здійснюється спроба обґрунтувати, що з еволюційної точки зору сучасним етапом розвитку постіндустріального суспільства є інноваційний технологічний спосіб виробництва.